

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINA. — JURISPRUDENȚĂ. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

SUMAR:

Dreptul constituțional de C. G. Dissescu (ed. 3-a, București, 1915),
de d-l D. Alexandresco.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ. — *Curtea de apel din București, sect. II:*
Jean Angelescu cu Maria Iorgu Angelescu ș. a. (Filiațiune. — Stare
civilă. — Contestațiune. — Titlu de naștere. — Posașiune de stat).

Dreptul constituțional, de C. G. Dissescu (ed. 3-a, București, 1915)

Am arătat într'unul din numerele trecute a revistei *Justiția*, că anul expirat 1915, an de grijă și de nevoi, ca și anul 1916, urmașul lui și, după toate probabilitățile, ca și anul viitor 1917, s'a încheiat prin apariția a două lucrări de valoare: *Cursul istoriei dreptului român* (tom. I) de d-l I. Peretz și *Dreptul constituțional* (ed. a 3-a) de C. G. Dissescu.

Voiu vorbi astăzi despre această din urmă operă, rămânând ca mai târziu să mă ocup și despre lucrarea d-lui Peretz.

Numele lui Dissescu e prea cunoscut și prea legat de instituțiile și de viața noastră politică, pentru a putea spune ceva nou despre el.

Voiu zice, cu toate acestea, câteva cuvinte despre autor, înainte de a mă ocupa de opera lui.

Dissescu este un bărbat de stat, un scriitor, un orator, un profesor și un jurisconsult de mâna întâi.

Revizuirea procedurii civile este o operă bine cunoscută, matură și trainică, cu toate că a fost făurită într'un timp scurt și fără ajutorul nimănui.

Cunosc pe autorul dreptului constituțional încă de pe când eră profesor la Universitatea din Iași, pe care a

ilustrat-o, și unde n'a lăsat decât amintiri bune și re-grete pentru că a părăsit-o; prin urmare, îl cunosc de pe când eram tineri amândoi.

El are o inimă de aur și este un suflet de elită. In- ceeace mă privește, eu unul nu-i cunosc niciun defect, ci numai calități.

Chiar pentru acei care nu-l cunosc de aproape, el este un *vir probus*, un *vir bonus* în toată puterea cu- vântului, după expresia lui Cicerone și a lui Quintilian. Incapabil de a face rău cuiva, el n'a făcut în toată viața lui decât bine. Dacă a fost însă respălit așa cum merită, aceasta este o altă chestiune. Este o banalitate de a spune că recunoștința, acest dar dumnezeesc, nu se prea găsește pe pământ.

Dar n'am să vorbesc de omul de bine, de inimă, de talent și de caracter, pe care toți îl cunosc, îl iubesc și-l apreciază la justa sa valoare, ci de ultima lucrare cu care el a înzestrat literatura noastră juridică, și în care și-a pus tot sufletul lui cel nobil și cel bun.

Această lucrare, menită să rămâe clasică, are o remarcabilă introducere asupra Statului și a dreptului în genere, care dovedește erudiția autorului și vastele lui cunoștințe juridice, literare și filozofice.

Nu voiu intra în multe amănunte, căci aș întrece marginile unui articol de revistă.

Capitolul consacrat personalității juridice a Sta- tului, diviziunii, ramificării dreptului privat și public și izvoarelor dreptului politic, etc., este cu desăvârșire interesant (pag. 19 urm.).

El ne arată raporturile dintre morală și politică și

ne dă definiția politicei, zicând foarte bine (pag. 49), că calitățile omului politic se obțin mai mult prin naștere decât prin studiu.

Cu aceasta se sfârșește introducerea, care are aproape 50 de pagini.

Restul acestei vaste lucrări se împarte în două cărți.

Cartea întâi, singura pe care am s'o analizez în studiul de față (cartea a doua urmând a face obiectul unui alt studiu), se ocupă de viața politică a statelor orientale (Egiptul, India, Persia, China și Izraeliții).

Autorul ne arată că, la Egiptieni, bărbatul este acela care constituie o dotă femeii, iar nu femeia bărbatului, ca astăzi ¹⁾.

Autorul ne spune că, în această legislație, vânzarea eră tranzlativă de proprietate, ca și astăzi, iar obligația de garanție eră perpetuă, pentru că dreptul egiptian nu admitea prescripția (p. 56), cu toate că Cassiodorius o găsește atât de necesară, încât zice despre această instituție că «*est patrona generis humani*», iar Cicerone zice că «*prescriptio est finis sollicitudinis et periculi litium*» ²⁾.

Tot autorul dreptului constituțional ne spune că, la Egipteni, garanțiile creditorilor erau: amanetul, ipoteca, vânzarea cu pact de răscumpărare ³⁾, etc.

În această legislație, testamentul și mandatul erau necunoscute. Existau însă actele autentice (preoții făcând pe notari) și actele sub semnătură privată.

1) Legea salică (tit. 46) dispune, de asemenea, că femeile aduc în casa băraților lor numai câteva haine, iar nu bani, nici alte lucruri; din contră, bărații își înzestreză femeile. «*Dotem non uxor mariti, sed uxori maritus offert*», zice Tacit (*Mores Germanorum*, § 18). Vezi tom. VIII, partea întâi al Coment. noastre, pag. 158, text și nota 1 (ed. a 2-a).

Obiceiul ca bărații să-și înzestreză femeile îl mai găsim și în India, după legile lui Manu.

El există și astăzi în dreptul musulman. Vezi tom. VIII menționat, p. 151, nota 1 și p. 158, nota 1.

2) Vezi tom. XI al Coment. noastre, p. 15.

3) Vânzarea cu pact de răscumpărare, admisă și în dreptul nostru actual (art. 1372 urm. c. civ.), este un rău sistem de credit, criticat, în genere, de autori. Ea a putut să aducă servicii altă dată, înainte de organizarea sistemului ipotecar modern. Astăzi, ea nu mai are aproape rațiune de a fi și de cele mai multeori nu este decât o sorginte de câștiguri ilicite pentru cămătari și servește a ascunde contractul pignorativ, pe care legea îl proibă (art. 1689, 1701 C. civ., 488 C. com.). Vezi tom. VIII al Coment. noastre, p. 768, nota 3 (ed. 1-a) și tom. X, p. 482, *ad notam*. De aceea, vânzarea cu pact de răscumpărare a fost, cu drept cuvânt, desființată pentru viitor de codul civil portugez dela 1867. Iată, în adevăr, cum se exprimă art. 1587 din acest cod: «*Fica prohibido para o futuro o contrato de venda o retro*». Cu toate acestea vânzarea cu pact de răscumpărare există în codul francez (art. 1659 urm.), în codul german (art. 497 urm., *Wiederkauf*), în codul austriac (art. 1068 urm.), în codul Calimach (art. 1439 urm.) (dritul de înapoi cumpărare), în codul italian (*riscatto convenzionale*), etc. Ea își trage origina sa din legile romane. Vezi L. L. 2 și 7 Cod, *De pactis inter emptorem et venditorem*, 4, 54. Mai vezi L 7 § 1, Dig., *De distractione pignorum*, 20, 5; L. 13, Pr., Dig., *De pigneratitia actione, vel contra*, 13, 7, etc.

Dacă debitorul nu știă să scrie, trebuia să pue pe act pecetea sa alătura de iscălitura notarului, obicei pe care îl aflăm la Asirieni, la Greci și la alte popoare din antichitate, ne zice autorul (p. 58) ⁴⁾.

Trecând la India, autorul ne arată (p. 61, 62) că și legile indiene admiteau vânzarea cu pact de răscumpărare, fidejusiunea, împrumutul, comodatul, depozitul, etc.

Pedepsele erau moartea, mutilațiile trupului ⁵⁾, exilul, amenda, etc.

Autorul ne mai arată că, după legile lui Manu, care, după toate probabilitățile, a trăit cel puțin cu 2000 de ani înaintea lui Christos, există, în materie de mobile, prescripția instantanee, pe care art. 1909 din codul nostru civil o admite și astăzi ⁶⁾.

Autorul ne arată apoi (p. 63), că la Indieni femeia eră bine tratată ⁷⁾ și că ea nu se putea mărită decât o singură dată.

Autorul se ocupă apoi de Persiani (p. 70 urm.), de Chinezi (p. 74 urm.) și de Izraeliți (p. 76 urm.), arătând că în Talmud se găsesc lucruri și idei care izbesc conștiința de astăzi (p. 77 urm.).

El ne arată că, la Evrei, au existat două feluri de împământeniri sau naturalizări: *acea mare*, care se făcea prin formalități religioase (circumciziunea) și pe temeiul căreia împământenitul sau mai bine zis *prozelitul* dobândia diferite drepturi, fiind însă exclus dela

4) Acest obicei trece și în vechia noastră legislație. «Acel ce nu știe carte sau din pricinile metahnelor trupești nu poate scrie, zice art. 1179 din codul Calimac (886 C. austriac), trebuie să cheme doi sau trei martori, din care unul să iscălească numele lui și el să pue degetul pe semnul cinstitei crucei, sau să facă cel de mână obișnuit semn». Vezi tom. VIII, partea a II-a, al Comentariilor noastre, p. 23, *ad notam* (ed. a 2-a). Vezi și art. 9, partea VI, capit. II dela cărți din codul Caragea. În privința dreptului roman, vezi tom. VII, p. 147, nota 3.

5) Aceste pedepse existau și în legiurile noastre anterioare (pravila lui Vasile Lupu, Matei Basarab, Andronache Donici), etc. Astfel, după acest din urmă cod, sperjurul eră pedepsit cu tăerea limbei; hoții care prădau la drum erau înțepați (capit. 41, § 9). Acel care lovia pe cineva în ochiu eră chiorat (pedeapsa talionului) (capit. 41, § 11). Acel care se împreună cu o călugăriță aveă nasul tăiat (capit. 41, § 13). Aceeaș pedeapsă eră aplicată nașului și finei, care se împreunau trupește. Sodomia și incestul eran pedepsite cu tăerea capului (capit. 41, § 15 și 16). Crima de bestialitate eră pedepsită cu tăerea mădularului (§ 17, *loco cit.*), ca și în pravila lui Matei Basarab (glava 332, § final). Prădătorii de morminte și falsificatorii de bani publici (călpuzanii) erau pedepsiți cu tăerea mâinilor (§ 18 și 24, *loco cit.*). Paricidul eră ars de viu (§ 18, *loco cit.*). Pricinile de vinovății se cercetau numai sărbătorile și duminicile (§ 1, *loco cit.*). Toate aceste pedepse, nedemne de secolul în care au fost edictate (inceputul secolului al 19-lea), erau împrumutate dela novelele împărăților romani.

6) Vezi tom. XI al Coment. noastre, p. 348 urm. În codul francez chestiunea este controversată.

7) Un proverb indian zice, în adevăr: «Să nu lovești o femeie nici chiar cu o floare». Cu toate acestea, în legile lui Manu găsim, cu privire la femei, următoarele: «Femeia este sub paza tatălui ei în timpul copilăriei, sub paza bărbatului în timpul tinerețelor, sub paza copiilor în timpul bătrânețelor; niciodată ea nu este de capul ei». Vezi tom. I al Coment. noastre, p. 742 (ed. a 2-a).

funcțiunile publice; și împământenirea *cea mică*, grație căreia străinul dobândia dreptul de a-și întemeia domiciliul în Palestina și de a face negoț⁸⁾, etc.

Robia a existat la Evrei, ca la toate popoarele din antichitate, ne spune autorul (p. 83), însă cu un caracter așa de blând încât sclavii lor erau mai mult un fel de servitori⁹⁾.

În capit. II al cărții 1-a, autorul dreptului constituțional se ocupă de statul antic și mediaval. El ne vorbește pe larg de Herodot, de sofisti, de Socrat, Platon, etc. și de operele lor nemuritoare, care ne dovedesc cu prisosință că filozofii moderni n'au inventat nimic.

Un capitol întreg este consacrat Statului elin (p. 109 urm.), Sparta, Atenă, etc.

După Statul elin, el trece la Statul roman și la istoria dreptului lui public (p. 122), care ne interesează, zice el, cu drept cuvânt, mai mult decât orice Stat din antichitate, pentru că istoria politică a acestui Stat este cea mai bogată în învățăminte publice. Ar fi mult de produs din aceste două capitole, ca și din cele următoare, însă aceasta ar lungi din cale afară studiul nostru.

El, ocupându-se apoi de christianism (p. 142 urm.), arată foarte bine înrăurirea evanghelică asupra vieții sociale și politice a omenirii, vorbind de căderea Statului

8) Sistemul celor două împământeniri a existat, precum se știe, și la noi altădată, în Regulamentul organic: împământenirea *cea mare*, care nu se putea dobândi decât de străini de credință pravoslavnică (ortodoxă), în urma unui stagiu de *vece* ani, și care asemănă pe străini întocmai cu Românii; și împământenirea *cea mică*, la care face aluzie art. 22 lit. b din legea comunală dela 1864, după care străinii (tot de credință pravoslavnică) ce o dobândeau, se bucurau de toate drepturile, prerogativele și imunitățile conferite diferitelor corporații de comercianți și industriași prin obiceiuri. Vezi tom. I al Coment. noastre, p. 315 (ed. a 2-a). Cpr. Trib. Dorohoi, *Justiția* din 1916, No. 7, p. 202 (cu observ. noastră).

9) «Robia și acea către dansa urmată stăpânire, zice art. 27 din codul Calimah (inexistent în codul austriac), deși sunt în potriva dreptului firesc al omului, *contra naturam* (Instit., *De jure personarum*, 1, 3, § 2 și L. 4 § 1, Dig., *De statu hominum*, 1, 5), s'au urmat din vechime în principatul acesta, însă nu așa precum Românii într-o vreme au urmat, ei cu o mare deosebire; căci aicea puterea stăpânului nu poate vredinioară, sub niciun cuvânt sau pricină, a se întinde asupra vieții robului, etc.» Robia a fost desființată în Moldova printr-o lege memorabilă, votată la 1855, sub Gr. Ghica. Vezi tom. I al Coment. noastre, p. 247, text și nota 4 (ed. a 2-a), precum și tom. VIII, partea 1-a, pag. 392, nota 3 (ed. 2-a). Lui Gr. Ghica, a cărui memorie trebuie să rămăie în vece neștearsă, se datorește deci dezrobirea atâtor suflete și aplicarea principiului umanitar, înseris în art. 1 din celebra declarație a drepturilor omului și cetățeanului, care glăsuște astfel: «Oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi». Vezi asupra acestui text, E. Blum, *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*, pag. 41 urm. (ed. din 1892). Vezi în tom. IV, partea 1-a (ed. a 2-a), p. 189 (ed. a 2-a), această celebră declarație a drepturilor omului, decretată de Adunarea națională în ședințele memorabile dela 20, 21, 22, 24 și 26 August 1789 și semnată în ziua de 5 Octombrie 1789 de către nenorocitul Ludvic al XVI-lea, care puțin mai târziu eră menit să plătească cu capul și cu sângele lui greșalele predecesorilor săi. Textul acestei declarații este, de altfel, reproduș în traducere și în cartea lui Disescu (p. 192, 193).

roman (p. 144 urm.), autorul ne arată că Roma a dispărut pentru că păcătuiă prin baza organizării sale.

După ce autorul consacră mai multe pagini feodalității, el trece apoi, în capit. II, la doctrinele moderne.

Cu această ocazie el ne vorbește pe larg de Machiavel și de opera sa *Il principe*, pe care, după unii, ar fi scris-o pentru a complace Medicisilor (p. 159).

Despre Machiavel s'a scris mult și s'a zis mai mult rău decât bine. Pe drept sau pe nedrept, mai mult poate pe nedrept, numele lui a rămas sinonimul unui om politic fără scrupule, fără principii, șiret, viclean și înșelător.

«Le malheur de notre siècle aujourd'hui, a zis Pasquier, est que pour acquérir la réputation d'habile homme, il faut être *Machiavel*».

Autorul *Princepelui* a inspirat însă lui Alfred de Musset, poetul iubit de tineri, următoarele versuri, pe care cer voe dela autorul Dreptului constituțional să le reproduc aci, cu toate că cartea lui este destul de interesantă și de bine scrisă pentru a nu aveă nevoie, spre a fi citită, de digresii literare.

*O Machiavel! tes pas retentissent encore
Dans les sentiers déserts de San-Casciano.
Là, sous les cieux ardents dont l'air sèche et dévore,
Tu cultivais en vain un sol maigre et sans eau.
Ta main, lasse le soir d'avoir creusé la terre,
Frappait ton pâle front dans le calme des nuits.
Là, tu fus sans espoir, sans prêches, sans amis;
La vile oisiveté, fille de la misère,
A ton ombre en tous lieux se traînait lentement
Et buvait dans ton coeur les flots purs de ton sang.
«Qui suis-je? écrivais-tu; qu'on me donne une pierre,
Une roche à rouler; c'est la paix des tombeaux
Que je fuis, et je tends les bras las du repos».
C'est ainsi, Machiavel, qu'avec toi je m'écrie:
O médiocrité! Celui qui pour tout bien
T'apporte à ce tripot dégoûtant de la vie
Est bien poltron au jeu, s'il ne dit: tout ou rien!*

După Machiavel, autorul trece la Hubert Languet, la Mariana, la Bacon, Thomas Morus, Hugo Grotius, jurisconsult olandez, la filozoful englez Hobbes, dela care ne-a rămas cunoscutul cuvânt: *Homo homini lupus*, la Montesquieu și la marea lui operă, la J. Jacques Rousseau, Kant, Barnuțiu, etc.

Și ca concluzie a tuturor sistemelor, pe care el le examinează și le discută pe larg, autorul ne zice (pg. 185): «că în organizarea socială trebuie să tindem a ne conformă cu natura lucrurilor, păstrând cât se poate mai mult puritatea legii naturei».

Autorul își urmează planul înainte, trecând apoi la întocmirea Statelor contimporane (p. 186 urm.), între care Franța, dela care noi am împrumutat în mare parte legile și instituțiile noastre, ocupă locul de frunte.

El consacră puține cuvinte lui Ludovic al XIV-lea (p. 187).

Acest Rege, care se credeă trimes de D-zeu pe pământ și care luase soarele drept emblemă (de aceea îi și zicea *le Roi-Soleil*), este unul din cei cari a făcut cel mai mult rău Franței, și care, cu toate acestea, a fost și este de unii și astăzi cel mai admirat.

Iată ce ne spune acest monarh în manualul ce el însuș redactase *ad usum Delphini*:

«Je suis lieutenant de Dieu. Lorsque je prends une résolution, Dieu m'envoie son esprit.

«Je possède la vie et la fortune de mon peuple en toute propriété.

«On vole ma gloire lorsqu'on peut en acquérir san smoi.

«J'enrichis mon royaume en dépensant beaucoup.

«La nation réside toute entière dans la personne du monarque», etc., etc. (10).

Cu asemenea idei, puse în practică, se înțelege că biata Franță, pe care lumea întregă astăzi o admiră și care face sforțări supraomenești spre a scăpa de Teutoni, nu putea să progreseze, deși din punctul de vedere literar, secolul lui Ludovic al XIV-lea a rămas un secol mare în istorie.

Cu acest Rege, reprezentantul dreptului divin, începe decadența, și în curând monarhia putredă o să dispară în volbura revoluționară.

Autorul dreptului constituțional consacră mai multe pagini mișcătoare declarației drepturilor omului și cetățeanului, de care am vorbit în nota 9, și pe care el ne spune că Lafayette a împrumutat-o dela Constituția americană.

Această declarație celebră, ne spune cu drept cuvânt tot autorul, este întruparea maximelor principale de drept public, care din Constituția Franței a trecut în toate Constituțiile moderne, în Constituția Angliei și în Constituțiile ulterioare ale Franței.

Autorul consacră, de asemenea, mai multe pagini elocințe Unității italiene și Constituțiilor acestei țări latine, surora noastră cea mai mare (p. 205 urm.).

El ne vorbește apoi de imperiul german, care este un imperiu federativ (p. 209 urm.) și a cărui cezarism, adăogăm noi, dacă nu este înfrânt, va deveni un pericicol pentru Europa întreagă.

El ne vorbește de Constituția prusacă (p. 217 urm.), de Constituția engleză și de izvoarele ei (p. 218 urm.), de origina parlamentului englez (p. 225 urm.), de *magna charta* (p. 227 urm.), de comitetul celor 25 de baroni

(p. 229 urm.), de statutele de Oxford, care nu suut cunoscute decât dintr'un text vechiu francez, păstrat în analele lui Burton (p. 230, 231), de Simon de Montfort (p. 231, 232), de Camera comunelor (p. 232), de actul numit *Habeas corpus* (p. 236 urm.), de Bilul drepturilor dela 13 Februarie 1689 (p. 239 urm.), de origina guvernului parlamentar (p. 240 urm.), de partidele politice din Anglia (p. 242), de *Mutiny act* (p. 243 urm.), de armata permanentă (p. 244, 245), de libertatea presei engleze (p. 245 urm.), de interzicerea publicării dezbaterilor parlamentare (p. 246, 247), de competența juriului în materie de presă (p. 247), de organizarea politică a Engliterei (p. 248 urm.), de parlamentul englez (p. 251), de organizarea Camerei comunelor (p. 252 urm.), de dreptul de a fi ales și alegător, precum și de campaniile electorale (p. 255 urm.), de pairi (p. 258, 259), de Camera lorzilor (p. 259 urm.), de prerogativele lorzilor și omnipotența parlamentului englez (p. 261), de justiția engleză (p. 262), etc.

În fine, autorul studiază în toate amănuntele instituțiile engleze și conchide (p. 277), că toate popoarele ar trebui să se infiltreze de spiritul anglo-saxon, care nu are seamăn în lume, afară poate de spiritul japonez, și să întemeieze fundamentele publice ale Statelor pe niște astfel de însușiri trainice și neclintite.

El trece apoi la Constituția federală a Statelor-Unite (p. 272 urm.), pe care o studiază, de asemenea, în toate mărunțiile ei.

Organizarea și Constituția Austro-Ungariei este studiată și analizată la p. 290 urm.

Trecând apoi la Belgia, dela care am împrumutat în mare parte Constituția noastră, autorul ne zice, cu drept cuvânt, că dintre toate Statele europene continentale, acel care practică un constituționalism în spiritul englez, este Belgia (p. 297), care astăzi, sărmana, este aproape distrusă, care sperăm însă că va fi reconstituită, ea și Serbia. Aceasta este o datorie de onoare pentru aliați.

Autorul ne vorbește rând pe rând despre votul plural organizat în Belgia prin legea din 22 Decembrie 1899 (p. 297, 298), de obligativitatea votului, de modul cum se face votarea, etc.

Sunt apoi studiate instituțiile politice ale Olandei (p. 299 urm.), ale Spaniei (p. 301 urm.), ale Greciei (p. 302), ale Serbiei, Bulgariei ¹¹), Muntenegrului (p. 303), Suediei, Norvegiei, Danemarcei și Irlandei, etc.

10) Vezi Eug. Pelletan, *Décadence de la monarchie*, pag. 2 (ed. a 3-a, 1861).

Numai Portugalia lipsește. În această din urmă țară, monarhia a fost de curând răsturnată printr'o revoluție și înlocuită, precum se știe, prin republică.

Un studiu aprofundat este consacrat Statelor autocrate, adică Rusiei (p. 306 urm.), Imperiului otoman (p. 313 urm.), Egiptului (p. 314 urm.), etc.

În cât privește Asia, autorul dreptului constituțional se ocupă rând pe rând de Persia (p. 316, 317), China (p. 318), Japonia (p. 319); iar în cât privește America-de-Sud, găsim studii foarte complete, deși concise, asupra Braziliei (p. 319, 320), asupra Mexicului (p. 320, 321), care astăzi este în stare de războiu cu Statele-Unite, asupra republicii Argentine (p. 321), etc.

În fine, autorul ajunge la România, studiând în peste 70 de pagini transformarea ce a încercat organizarea politică a statului nostru până în ziua de astăzi (p. 323 urm.).

Un capitol întreg este consacrat, în această parte a lucrării, originii dreptului românesc (p. 370 urm.), în care autorul ne arată foarte bine înrăurirea slavonă asupra vechiului nostru drept public și asupra obiceiului pământului (p. 373 urm.).

La p. 387 vorbind de privilegiul masculinității în materie de succesiuni, cari apare la noi, pentru prima oară, în codul Ipsilant, de unde trece în codul Caragea, autorul ne spune că este de origină slavă.

Un lucru este cert, și anume: că privilegiul masculinității, străin de dreptul roman (Cpr. Nov. 118, capit. I, *ab initio*) și de moravurile noastre până la codul Ipsilant, pe care îl găsim însă în India (legea lui Mânđ) și în China chiar în timpurile actuale ¹²⁾, în legea salică (*nulla portio hereditatis mulieri veniat*), și care înainte de revoluția cea mare a existat și unele părți ale Franței ¹³⁾, își trage origina sa din vechiul drept germanic ¹⁴⁾. El a fost mai în urmă adoptat de Slavi, de unde, după toate probabilitățile, a trecut în dreptul nostru ¹⁵⁾.

11) Constituția Bulgariei este din 1879. Ea a fost, în unele părți, modificată la 1893 și 1911. Vezi Colecția de legi în vigoare la 27 Iulie 1913, în regatul Bulgariei, ed. oficială, publicată de Ministerul Justiției (București, 1915).

12) Vezi Roguin, *Tr. de droit comparé (Successions)*, p. 181, No. 224, *in fine*.

13) Vezi Viollet, *Histoire du droit civil français*, p. 823 urm. (ed. a 2-a).

14) Vezi Er. Lehr, *Tr. élément. de droit civil germanique*, II, 1388, p. 410 urm.

15) Cpr. C. Craiova, *Dreptul din 1893*, No. 25. Vezi și I. Peretz, *Privilegiul masculinității în pravilnicasca condică a lui Ipsilant și în legiuirea Caragea*, p. 39 urm. (București, 1905, lucrare în baza căreia d-l Peretz a fost numit agregat la facultatea de drept din Iași, în urma raportului nostru, publicat în *Dreptul* din 1906, No. 38). Vezi asupra privilegiului, masculinității în dreptul nostru anterior și asupra originii lui, tom. III, partea II al Coment. noastre, p. 143, *ad notam* (ed. a 2-a) și tom. VIII, partea 1-a, p. 32, text și nota 1, p. 223, 237, 238 (ed. a 2-a), etc.

La p. 388, autorul ne vorbește de o altă instituție, care arată o comună înțelegere între Slavii de Sud și Români; aceasta este instituția *cojurătorilor*, care certificau sub jurământ temeinicia dreptului pretins de reclamant sau pârât. Autorul ne arată apoi că există discuție asupra originii acestei instituții (p. 388 urm.).

Autorul se mai ocupă de legislația fanariotă (p. 390), de pravilele moderne (Ipsilant, Caragea, Andronache Donici, Calimach ¹⁶⁾), regulamentul organic, codul penal al Moldovei și al Munteniei, etc., ajungând la dreptul actual.

El terminându-și aci partea istorică, ne oprim și noi, rămânând ca în numărul viitor să continuăm cu analiza acestei frumoase opere, și să conchidem.

Craiova, 12 Iunie 1916.

D. ALEXANDRESCO

16) Data exactă a punerii în lucrare a codului Calimach este 1 Octombrie 1817. Vezi tom. XI, al Coment. noastre, p. 7, text și nota 1; iar cea a codului Caragea, este 1 Septembrie 1818. Vezi cartea domnească către Mitropolit, Episcopi și veliții boeri ai Divanului, publicată în *Dreptul* din 1898, No. 47. Vezi și tom. I al coment. noastre, p. 20, text și nota 3 (Introducerea) (ed. a 2-a).

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI

SECȚIUNEA II

Președinta d-lui I. Coandă, consilier

Jean Angelescu cu Maria Iorgu Angelescu ș. a.

FILIAȚIUNE.— STARE CIVILĂ.— CONTESTAȚIUNE.— TITLU DE NAȘTERE.— POSESIUNE DE STAT.— ART. 295, 296, 301 ȘI 302 C. CIV.

STARE CIVILĂ.— SUPRIMARE (DELICT DE).— ACȚIUNE SUBORDONATĂ ȘI CONDIȚIONATĂ DE DISPOZIȚIILE LEGEI CIVILE.— ART. 275 C. PEN.— ART. 295 ȘI 300 C. CIV.

10 Acțiunea copilului pentru reclamațiunea stărei sale civile, de care vorbește art. 301 c. civ., și a moștenitorilor săi, de care vorbește art. 302 c. civ., precum și acțiunea în contestațiune de stat, a terților, nu poate fi primită în principiu, decât numai în următoarele patru cazuri: a) când copilul are titlu, dar n'are posesiune de stat; b) când copilul are titlu și posesiune de stat, dar acestea sunt contradictorii; c) când copilul n'are titlu, dar are posesiune de stat; d) când copilul n'are nici titlu, nici posesiune de stat.

20 Acțiunea criminală pentru suprimarea stărei civile, prevăzută de art. 275 c. pen., este subordonată și condiționată de dispozițiile legii civile,

ceeace însemnează că acolo unde o acțiune civilă în materie de stat civil nu este admisibilă, ca în cazul unui titlu și a unei posesiuni de stat conformă cu acest titlu, nici o acțiune criminală nu poate avea loc.

Curtea,

Asupra apelului făcut de către Jean Angelescu, prin petiția înregistrată la No. 5961 din 1915, în contra sentinței tribunalului Prahova, secția III, No. 410 din 13 Octombrie 1915, prin care se respinge ca nefondată acțiunea intentată de numitul în contra părâților, Maria Iorgu Angelescu și alții, cum și în contra primăriei urbei Ploești, pentru reformarea actului său de naștere, înscris sub No. 431 din 1881, în registrele stărei civile ale urbei Ploești;

Având în vedere că, din actele aflate în dosarul cauzei, din conchiziunile orale și scrise dinaintea primei instanțe, cât și din cele orale produse înaintea Curței de către apelantul Jean Angelescu, care singur, în lipsa părâților s'a prezentat înaintea celor două instanțe, se constată în fapt următoarele:

Prin petiția înregistrată la No. 5808 din 6 Aprilie 1916, Jean Angelescu, intentează acțiune civilă înaintea tribunalului Prahova contra lor: Maria Iorgu Angelescu, și alții și contra ofițerului stărei civile al urbei Ploești și cere ca, prin sentința ce se va pronunța, să se constate că dânsul nu este copil născut din căsătoria celor doi dintâi părâți, și deci nici frate cu ceilalți părâți, declarându-se nul actul său de naștere sub No. 431 din 16 Aprilie 1881, al ofițerului stărei civile din urbea Ploești, și ordonându-se ștergerea lui din registrele respective.

După ce tribunalul Prahova, secția III, în ziua de 8 Aprilie 1915, admite cererea reclamantului de a se chema părâții la interogator, iar la 14 Septembrie 1915, a luat act de declarațiunea sa că-și modifică acțiunea, cerând în loc de anularea actului de naștere, reformarea lui în sensul că el nu este copil născut din părinții arătați, ci copil găsit și născut din părinți necunoscuți, apoi, prin sentința No. 410 din 13 Octombrie 1915, i-a respins acțiunea ca nefondată.

În contra acestei sentințe Jean Angelescu, rămânând nemulțumit, a declarat apelul de față, asupra căruia Curtea urmează a se pronunța azi.

Având în vedere că, apelantul Jean Angelescu, prin acțiunea ce a formulat tinde ca să se constate că el nu

este copil născut din căsătoria lui Iorgu Angelescu cu Maria Angelescu, și că este copil găsit, născut din părinți necunoscuți, și cere să se reformeze actul său de naștere în acest sens;

Având în vedere că, apelantul Angelescu, prin acțiunea sa, pe lângă reformarea actului său de naștere în chipul arătat mai sus, tinde a dărâma și o posesiune de stat, de care se bucură de 45 ani, posesiune care este conformă cu actul său de naștere și care se stabilește din recunoașterea implicită a apelantului, în tot cursul celor două instanțe, atât prin concluziunile orale, cât și prin cele scrise precum și din corespondența ce a existat între dânsul cu părinții săi și unii din frați, din cari rezultă că el a purtat în totdeauna numele acelora pe cari azi îi contestă ca părinți; că, aceștia l-au tratat ca pe un fiu al lor și au îngrijit în această calitate de creșterea, instrucțiunea și de stabilirea sa, fiind recunoscut în asemenea calitate și de societate și de familie;

Având în vedere că, apelantul Angelescu, pentru a ajunge la dărâmarea actului său de naștere și a posesiunii sale de stat, s'a bazat pe refuzul părinților, fraților și surorilor de a răspunde la interogator, ceeace conform art. 234 pr. civ., poate fi luat ca o mărturisire, exhibând și o corespondență compusă dintr'o serie de scrisori ce a avut loc între dânsul cu părinții și unii din frați, corespondență din care, susține apelantul, rezultând că el nefiind tratat de părinți cu egală afecțiune ca și cei l'alți frați și surori, deduce de aci că Iorgu Angelescu și Maria Angelescu nu-i pot fi părinții săi adevărați și, în cele din urmă, declară că, dacă aceste dovezi nu vor fi suficiente pentru dovedirea acțiunii sale, atunci deferă jurământ părâților Maria Angelescu și Iorgu Angelescu să jure dacă el le este copil, jurământ pe care l'a și formulat în scris;

Având în vedere că, mai înainte de a se analiza dacă, față de dovezile invocate, acțiunea apelantului Jean Angelescu este întemeiată în fond, trebuie a se examina și a se vedea, dacă o asemenea acțiune este admisibilă în principiu;

Având în vedere că, legea a pus reguli stricte, în ceeace privește admisibilitatea acțiunii în principiu pentru cercetarea filiațiunii, fie din partea copilului, fie din partea unui al treilea și aceste reguli sunt cuprinse în dispozițiunile clare și categoric ale art. 295 c. civ., care spune că, nimeni nu poate reclama o stare civilă

contrarie aceleia ce-i dă titlul său de naștere și posesiunea de stat conformă acestui titlu și viceversa, nimeni nu poate contestă starea civilă a celui ce are o posesiune de stat conformă titlului său de naștere.

Având în vedere că, ceea ce justifică din partea legiuitorului o prohibițiune așa de absolută, este faptul că întrunirea celor două condițiuni — titlu și posesiunea de stat conformă — sunt atât de puternice ca să facă să treacă drept adevărată filiațiunea pe care ele o confirmă, în cât nici o probă și deci nici o acțiune nu mai poate fi admisă spre a le dărâma;

Că, deși în mod excepțional s'ar putea, prin fraudă, că la ofițerul stărei civile să existe o supozițiune sau o substituțiune de copil care să se bucure de o filiațiune ce nu este a lui și să se dejoace astfel dispozițiunile art. 295 c. civ., legiuitorul însă, nu s'a oprit în fața unei asemenea fraude și a judecat că, mai mult merită siguranța particularilor de a fi îngăduiți în regula art. 295 c. civ., decât a împiedică strecurarea unei fraude care foarte rar s'ar putea întâmpla;

Având în vedere că, din prohibițiunea pusă în menționatul text, că, nimeni nu poate reclama sau contesta o stare civilă contrarie titlului său de naștere și a unei posesiuni de stat conformă cu acest titlu, și din dispozițiunile art. 296 c. civ., cari spun că, în lipsă de titlu și de posesiune de stat statornică, proba cu martori se poate face în cazul unui început de dovadă scrisă, spre a se stabili dacă copilul a fost înscris sau sub nume mincinoase, sau ca născut din tată sau mamă necunoscută, rezultă că, acțiunea copilului pentru reclamația stărei sale civile, de care vorbește art. 301 c. civ., și a moștenitorilor săi, de care vorbește art. 302 c. civ., precum și acțiunea în contestațiune de stat a terțiilor poate fi admisă, în principiu, numai în următoarele cazuri: *a)* când copilul are titlu, dar n'are posesiune de stat; *b)* când copilul are titlu și posesiune de stat, dar acestea sunt contradictorii; *c)* când copilul n'are titlu, dar are posesiunea de stat; și *d)* când copilul n'are nici titlu, nici posesiune de stat;

Având în vedere că, apelantul a obiectat că, dispozițiunile art. 295 c. civ., nu trebuiesc privite în rigoarea termenilor în care ele sunt alcătuite, cu un caracter atât de imperativ și categoric, cum s'ar părea la prima impresie a citirii lor, ci pentru a descoperi adevărul lor înțeles, și că legiuitorul a avut intenție ca să aducă

o restricție la principiile puse prin acele dispozițiuni, trebuie să se alătore de acele dispozițiuni și cele cuprinse în art. 275 c. pen., în care se spune că: «culpabilii de răpire, de tănuire, de suprimarea unui copil, de substituțiunea unui copil în locul altuia, sau aceia cari vor face să treacă un copil ca născut dintr'o femeie, care însă nu l-a născut, se vor pedepsi cu reclusiunea»;

Că, apelantul continuând mai departe cu obiecțiunea, susține că art. 275 c. pen. constituie o derogățiune dela principiul pus în art. 205 c. civ., căci ar fi inadmisibil ca legiuitorul să transforme în crimă faptul substituției, suprimării sau trecerii unui copil în locul altuia, iar pedeațiaparte, prin art. 295 c. civ., să facă imposibilă urmărirea unei asemenea crime;

Că, ceea ce confirmă și mai mult caracterul derogator al art. 275 c. pen., este și dispozițiunea art. 300 c. civ., care, referindu-se la dispoziția penală, zice: «acțiunea criminală pentru suprimarea stărei civile, nu va putea începe decât după ce s'a dat hotărârea definitivă asupra chestiunii stărei civile»;

Că, față de o asemea argumentațiune, apelantul conchide la admisibilitatea acțiunii sale;

Având în vedere că, obiecțiunea făcută este nefundată, căci dacă ar fi adevărat că art. 275 c. pen. constituie o derogățiune dela principiile puse în art. 295 c. civ., după cum susține apelantul, atunci acest text de lege, care este cât se poate de clar și categoric, nu și-ar mai putea avea niciodată vre-o aplicațiune, și este inadmisibil ca o voință așa de manifestă a legiuitorului să fie anihilată printr'o dispozițiune a legeri penale, al cărei înțeles este altul decât acela pe care voește să i-l dea apelantul;

Având în vedere, într'adevăr, că, din apropierea și spiritul textelor art. 295 c. civ. și 275 c. pen., precum și din dispozițiile art. 300 c. civ., care spune că acțiunea criminală în contra unui delict pentru suprimarea stărei civile, nu va putea începe decât după ce s'a dat hotărârea definitivă asupra chestiunii stărei civile, rezultă, nu ceea ce susține apelantul, ci, din contră că, concepțiunea legiuitorului, în ce privește crimele și măsurile represive din art. 275 c. pen., este subordonată și condiționată de dispozițiunile legii civile, ceea ce însemnează că acolo unde o acțiune civilă în materie de stat civil nu este admisibilă, cum s'a stabilit mai sus, în cazul unui titlu și a unei posesiuni de stat con-

formă cu acest titlu, nici o acțiune criminală nu poate avea loc;

Că, prin urmare, acțiunea criminală are a se exercita în toate celelalte patru cazuri, arătate mai sus, după judecata definitivă a acțiunii civile, cu excepțiunea celor prescrise de art. 295 c. civ., și deci art. 275 c. pen., departe de a rămâne fără nici o aplicațiune, el are o aplicațiune destul de largă;

Având în vedere că, față de considerațiunile arătate, în speță, apelantul Jean Angelescu, având un titlu de naștere și o posesiune de stat conformă acestui titlu, acțiunea sa devine inadmisibilă în principiu și apelul cată a fi respins ca nefondat.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier Al. Dem. Oprescu, în majoritate, respinge ca nefondat apelul.

Semnați: I. Coandă, Al. D. Oprescu, I. Ionescu-Dolj.

O p i n i u n e

Cred că regula din art. 295 c. civ. trebuie să fie pusă în concordanță cu cea din art. 300 c. civ. și 275 c. pen., astfel încât să înlăture posibilitatea reprimării unei infracțiuni și restabilirea în acest caz a stărei civile adevărate a unui copil. Există la baza art. 295 c. civ. o prezumție de identitate de persoană între copilul care are concordanța titlului de naștere și posesia de stat, și a celui care are drept la situația astfel dată. Această prezumțiune nu perzistă atunci când ar fi întemeiată pe un delict, când s'ar dovedi că s'a petrecut o substituție de copil înainte de înscriere la oficiul stărei civile. Legea stabilind, prin art. 300 c. civ., prioritatea instanței civile, a căutat să evite o extensiune a probelor pe care o credeă posibilă în materie penală, dar nu a mărginit pedepsirea delictului în limitele acțiunii civile și nu a avut de gând să sancționeze nepedepsirea unora din delicturile prevăzute de art. 275 c. pen. (Nacu, ed. I, No. 51, p. 515). A se încuviința pedepsirea unei substituții intervenită după înscrierea la oficiul stărei civile (când nu există concordanță între actul de naștere și posesia de stat) și a o refuză în caz de substituțiune anterioară, este a restrânge sfera de aplicațiune a legii; aceasta în concordanță până la un punct oarecare cu litera legii, dar nu cu ideia identității de persoană, care este la baza dispozițiilor în chestiune. În primul caz, este vorba despre chestiunea de a se

stî dacă copilul înfățișat oficiului stărei civile este acel care are posesiunea de stat corespunzătoare, în cazul al doilea, dacă cel prezentat oficerului stărei civile este acelaș cu copilul născut din mama arătată în act sau eventual că mama nici nu a născut. Neadmiterea unei acțiuni civile în cazul ultim, ar avea de rezultat că, cu toate că și în acest din urmă caz nu ar exista indentitate, acel lezat totuș să nu poată căpăta dreptate și delictul să fie acoperit. Deaceea, în caz când se alege existența vreunui din cazurile prevăzute de art. 275 c. pen., acțiunea civilă este admisibilă.

Din susținerea reclamantului că acțiunea sa este admisibilă din acest punct de vedere, rezultă învederat că susține că schimbarea stărei sale civile a fost provocată în acest mod.

Faptul bizar că contestațiunea de stat pornește chiar dela acel care are situația de copil legitim, pe care legea o consideră ea mai favorabilă, nu poate fi un motiv de neprimire a acțiunii, de oarece fiecare este în drept, în limitele legii, a căpăta o situațiune de stat conformă cu realitatea, iar nu cu prezumțiile.

În ceea ce privește probele ce se pot administra în asemenea materie, jurământul nu poate fi admis, de oarece chestiunile de stare civilă nu pot fi tranșate prin tranzațiuni. Dovada va fi aceea prevăzută de art. 296 alin. ultim și 297 c. civ., care se aplică, din acest punct de vedere, în chestiunile de stare civilă.

În cazul de față, faptele ce se invoacă nu constituie o bază de admiterea acțiunii. Mai întâi, nu sunt probate, căci fragmente izolate de scrisori, fără a se produce documentul întreg, nu pot dovedi alegațiunile celui ce le presintă, mai ales când nici nu sunt prezentate în original, și nu constituie nici început de dovadă scrisă, în sensul art. 297, nici prezumțiuni atât de grave încât să poată servi de bază admiterei probei cu martori, după cum se explică art. 296 alin. ultim.

Dar, chiar de ar fi dovedite aceste fapte, încă nu ar stabili decât o lipsă de afecțiune din partea părinților reclamantului. Oricât de criticabil ar fi acest lucru, din punct de vedere moral, încă el nu dovedește sau nu face să se prezume în mod grav că reclamantul nu este fiul intimaților.

Deci, acțiunea urmează a fi respinsă, din acest punct de vedere.

Semnat, M. Balș.